

Д 93

2931-р

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М. П. ДРАГОМАНОВА

ДЬОМІНА ЖАННА ГЕННАДІВНА

УДК 796.011:371.134:78 (043.3)

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ВПРАВ КООРДИНАЦІЙНОЇ
СПРЯМОВАНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

13.00.02 - теорія та методика навчання
(фізична культура, основи здоров'я)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2010

НБ НПУ

100001130

6477

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, доцент
Тимошенко Олександр Валерійович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, директор
Інституту фізичного виховання та спорту.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Куц Олександр Сергійович,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
завідувач кафедри олімпійського і
професійного спорту;

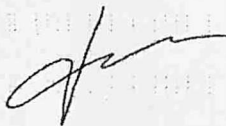
кандидат педагогічних наук, професор
Лук'янченко Микола Іванович,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка,
декан факультету фізичного виховання.

Захист відбудеться «23» червня о 14⁰⁰ на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.14 в Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9).

Автореферат розісланий « 20 » травня 2010 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

С.В. Федоренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. На сучасному етапі становлення вітчизняної освітньої системи фізичне виховання як навчальна дисципліна у вищій школі потребує суттєвого перегляду і вдосконалення. Це пов'язано не тільки з завданням поліпшення якості освіти, але й із загальним погіршенням стану здоров'я молоді, недостатньою гуманістичною і професійною спрямованістю фізичного виховання, зниженням мотивації до занять фізичними вправами, підвищенням вимог суспільства до підготовки сучасного фахівця (Є.Н. Приступа, Р.Т. Раєвський, С.М. Капішевський, А.В. Домашенко, М.І. Лук'яченко, С.С. Єрмаков та ін.).

Необхідність перебудови структури навчальної дисципліни "Фізичне виховання" у педагогічних ВНЗ зумовлена тим, що фізична культура і спорт є одним із засобів формування загальної та професійної культури особистості сучасного фахівця, чинником зміцнення здоров'я, покращання фізичного та психофізичного стану студентів (О.А. Архипов, Ю.Б. Ячнюк, Б.Ф. Ведмеденко, О.В. Зеленюк, В.Л. Волков та ін.).

Чіткі уявлення про структуру та особливості майбутньої діяльності, про якості та здібності, які є провідними для конкретної професії, створюють можливості для грамотного управління професійним становленням фахівця (Ф.Т. Ткачов, В.І. Ільїніч, А.П. Дяченко, М.М. Кобозов, О.С. Куц, А.В. Домашенко, В.М. Стефанішин, С.П. Козіброцький та ін.). Це стосується і підготовки майбутніх учителів музики.

Професійна діяльність учителів музики вимагає високого рівня володіння спеціалізованими рухами, які виконуються з високою точністю на тлі підвищеного нервово-емоційного напруження (В.Г. Батуріна, Б.М. Євстигнєєв, О.В. Тимошенко, С.Г. Корлякова).

Професійна готовність майбутніх учителів музики, окрім задовільного стану здоров'я, залежить від ряду фізичних і психофізіологічних показників розвитку організму, високий рівень яких створює передумови для успішного оволодіння грою на музичному інструменті та майбутньої педагогічної діяльності (В.Г. Лапко, Л.І. Юмашева).

Музична діяльність характеризується високотехнічними складнокоординаційними рухами і визначається специфічними змінами управління точнісними діями у просторі, часі, за ступенем зусиль, відповідно до поставленого завдання (заданих темпу, ритму тощо). Виконавська надійність музикантів забезпечується розвитком спеціальних координаційних здібностей, нервово-психічних функцій, а також діяльністю сенсорних систем організму (Ю.А. Цагареллі, Д.Г. Юник, Є.П. Ільїн та ін.).

Сьогодні існує недостатня кількість досліджень з питань фізичного виховання студентів, майбутня професійна діяльність яких пов'язана з музикою. Існуючі науково-методичні розробки, переважна більшість яких проводилася у 70-80-х роках минулого століття, стосуються студентів консерваторій, майбутня професія яких пов'язана з концертною діяльністю (В.Г. Батуріна,

І.Т. Толкачова, Б.М. Вороханов, Л.Л. Диренко). Основна увага в сучасних дослідженнях приділена оздоровчій спрямованості фізичного виховання музикантів, запобіганню порушень стану їхнього здоров'я та профілактиці професійних захворювань (С.К. Клименко, Л.І. Юмашева). Водночас надзвичайно мало таких, що стосуються особливостей фізичного виховання студентів - майбутніх учителів музики з урахуванням професійно значущих навичок.

У зв'язку з цим існує гостра потреба в спеціальних дослідженнях, спрямованих на вивчення найважливіших фізичних та психофізіологічних характеристик організму майбутніх учителів музики, розвиток яких засобами фізичного виховання створить передумови для успішної професійної діяльності кваліфікованих фахівців, що й обумовлює актуальність нашого дослідження та вибір теми дисертації **«Методика навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики у процесі фізичного виховання»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дослідження є складовою частиною тематичного плану та загальної проблеми наукових досліджень Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «Зміст, форми, засоби і методи фахової підготовки майбутніх учителів». Робота виконана відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Інституту фізичного виховання та спорту згідно з паспортом спеціальності п. 2 «Методичні аспекти навчання культури в дошкільних, загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладах різних рівнів акредитації» і п. 7 «Формування спеціальних знань і рухових навичок у дітей та молоді у процесі навчання фізичної культури, основ здорового способу життя» (протокол № 9 від 16 квітня 2008 р.).

Тему дисертації затверджено на Вченій раді Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 11 від 28 травня 2009 року) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 06 червня 2009 року).

Мета дослідження - теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики з урахуванням професійно значущих навичок.

Виходячи з мети, поставлені наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати особливості професійної діяльності вчителів музики, а також вимоги майбутньої професії до розвитку спеціальних рухових здібностей і психофізіологічних показників організму студентської молоді у педагогічній теорії та практиці.

2. Вивчити морфофункціональні й психофізіологічні особливості розвитку організму студентів музично-педагогічних спеціальностей та встановити їх взаємозв'язок з успішністю фахової підготовки.

3. Визначити критерії оцінювання рівня спеціальної координаційної

підготовленості та на цій основі створити структуру комплексного оцінювання успішності майбутніх учителів музики на заняттях з фізичного виховання.

4. Розробити методику навчання вправ координаційної спрямованості та експериментально перевірити ефективність її впливу на рівень здоров'я, рухової підготовленості та професійних здібностей студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Об'єктом дослідження є навчально-виховний процес фізичного виховання майбутніх учителів музики.

Предметом дослідження є зміст, форми, засоби і методи навчання вправ координаційної спрямованості студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

- *теоретичні*: аналіз і узагальнення методологічної, психолого-педагогічної та навчально-методичної літератури, методи моделювання, концептуально-порівняльного та структурно-системного аналізу, які дали можливість з'ясувати сучасний стан теорії і практики організації навчально-виховного процесу з фізичного виховання студентів музично-педагогічних спеціальностей, систематизувати та узагальнити інформацію про досліджуваний об'єкт, створити модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики;

- *емпіричні*: експертне опитування, анкетування, педагогічне спостереження, педагогічне тестування для діагностики рівня соматичного здоров'я, фізичної підготовленості та визначення рівня розвитку професійно важливих рухових здібностей та психофізіологічних характеристик студентів музично-педагогічних спеціальностей;

- *педагогічний експеримент* проводився з метою перевірки ефективності впливу впровадженої методики навчання вправ координаційної спрямованості на формування професійно значущих умінь та навичок майбутніх учителів музики;

- *методи статистичної обробки даних*, зокрема вибірковий метод та кореляційний аналіз для опрацювання експериментальних даних, якісного й кількісного аналізу результатів дослідження.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова, Чернігівському національному педагогічному університеті імені Т.Г. Шевченка, ДВНЗі «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди. В експерименті брали участь студенти I – III курсів музично-педагогічних спеціальностей загальною кількістю 103 особи (74 дівчини і 29 юнаків) та викладачі дисциплін циклу професійної та практичної підготовки майбутніх учителів музики вищих педагогічних закладів освіти.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- розроблено модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики;

- виявлено й обґрунтовано взаємозв'язок рівня розвитку спеціальних координаційних здібностей та психофункціональних показників організму з успішністю оволодіння професійними вміннями й навичками студентів музично-педагогічних спеціальностей;

- визначено критерії оцінювання спеціальної координаційної підготовленості та на цій основі розроблено структуру комплексного контролю навчальних досягнень майбутніх учителів музики на заняттях з фізичного виховання;

- обґрунтовано методiku комплексної спеціальної координаційної підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей у процесі фізичного виховання;

удосконалено організацію занять з фізичного виховання майбутніх учителів музики з урахуванням особливостей їх професійної діяльності та музичної спеціалізації;

дистали подальшого розвитку питання стану здоров'я, мотивації та рухової підготовленості студентської молоді вищих педагогічних закладів освіти.

Практичне значення одержаних даних полягає у:

- практичній розробці комплексної системи спеціальних вправ координуючої спрямованості та її впровадженні в навчально-виховний процес фізичного виховання студентів музично-педагогічних спеціальностей Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (довідка № 07-10/2696 від 08 грудня 2009 р.), Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка (довідка № 04.11/1174 від 11 грудня 2009 р.), ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (довідка № 872 від 14 грудня 2009 р.) з метою формування у них професійно значущих навичок, розвитку прикладних рухових якостей, формування методичних умінь використання координаційних вправ у процесі самопідготовки та майбутньої педагогічної діяльності;

- створенні структури комплексного оцінювання успішності студентів з дисципліни «Фізичне виховання» на основі педагогічного контролю за рівнем координуючої підготовленості майбутніх учителів музики.

Апробація результатів дисертації. Матеріали дисертації доповідалися й обговорювалися на I Міжнародній науково-методичній конференції «Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійно-педагогічної підготовки різних верств населення» 2009 року (м. Київ); IV науковій конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання та спорту на сучасному етапі» 2009 року (м. Чернігів); науково-звітних конференціях викладачів НПУ імені М.П. Драгоманова (2007 - 2009 рр.).

Публікації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 5 публікаціях автора, перелік яких затверджено ВАК України.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з переліку умовних скорочень, вступу, 3 розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел (224 найменування, з них 16 зарубіжних авторів) та викладена на 242 сторінках, з яких 171 сторінка основного тексту. Робота містить 22 таблиці, 14 рисунків та 7 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваного питання, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів, вказано сферу апробації та впровадження у практику результатів дослідження, надано інформацію про публікації автора, структуру та обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи фізичного виховання студентів - майбутніх учителів музики» представлено загальні відомості про сучасні тенденції в організації процесу фізичного виховання у вітчизняних та зарубіжних вищих навчальних закладах, особливості фізичного виховання студентів з урахуванням майбутньої професії вчителя музики. Подано коротку характеристику умов навчання та професійної діяльності майбутніх учителів музики. Розкрито зміст і структуру координаційних здібностей та їхнє значення у професійній підготовці студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Дослідження провідних учених з питань фізичного виховання у вищих навчальних закладах (А.С. Домашенка, Р.Т. Раєвського та ін.) підтверджують його недостатню гуманістичну і професійну спрямованість; вказують на відсутність чіткого системного підходу до процесу психофізичної підготовки студентів, яка має успішно функціонувати в умовах ускладнення вимог суспільства до професійної готовності майбутніх фахівців; доводять відсутність науково обґрунтованої моделі системи фізичного виховання в країні в цілому і конкретно в кожному вищому навчальному закладі відповідно до профілю підготовки, а також професійної спеціалізації студентської молоді.

Професійна діяльність учителів музики характеризується, окрім важливих педагогічних, психічних та особистісних якостей, притаманних педагогічній діяльності взагалі, ще й наявністю окремих виконавських навичок, а також специфічними умовами навчання та праці, які накладають додатковий відбиток на структуру прикладної фізичної підготовки студентської молоді. Професійні рухи вчителів музики висувають особливі вимоги до якостей моторики та функціонування сенсорних систем організму майбутніх фахівців, адже сама структура рухів при грі на музичному інструменті та диригуванні має високу координаційну складність.

Пояснення складних механізмів управління точнісними рухами під час виконання твору на музичному інструменті знаходять відображення у працях М.О. Бернштейна, П.К. Анохіна, А.С. Ровного та ін. Гра на музичному інструменті обумовлена чіткою налагодженою взаємодією спеціальних рухових навичок, психічних функцій та сенсорних систем організму (Є.П. Ільїн, О.А. Талліна, Ю.А. Цагареллі). Точність просторової орієнтації рук забезпечується між'язовою та сенсорною координацією, динаміка і тембр звучання – м'язовою силою та точністю диференціювання зусиль, темп і метроритмічна сторона виконання музичного твору – статичною й динамічною витривалістю, швидкістю рухів (С.Г. Корлякова), правильність виконання

перевіряється слуховою сферою і забезпечується увагою, пам'яттю та стійкістю до нервово-емоційного напруження (С.П. Ільїн).

Аналіз і систематизація знань щодо особливостей професійної діяльності майбутніх учителів музики обґрунтовують необхідність посилення уваги до спеціалізованої координаційної підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей в процесі фізичного виховання і впровадження диференційованих методик навчання вправ координаційної спрямованості.

Питання особливостей фізичного виховання майбутніх учителів музики представлені в літературі лише поодинокими дослідженнями, немає централізованих методичних розробок, рекомендацій, навчальних посібників з питань його організації у ВНЗ музично-педагогічного профілю. Увага фахівців зупинялася лише на дослідженні студентів консерваторій, оздоровчій спрямованості фізичного виховання професійних музикантів, профілактиці й корекції порушень постави та інших професійних захворювань виконавців на музичних інструментах.

У другому розділі «Обґрунтування методики навчання вправ координаційної спрямованості студентів музично-педагогічних спеціальностей» обґрунтовано систему адекватних методів дослідження, що відповідають його меті й завданням, описано процес організації дослідження, розроблено модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики, подано результати анкетування, експертного опитування та констатувального етапу педагогічного експерименту, теоретично обґрунтовано і практично розроблено диференційовану методику навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики.

Визначаючи методологічний підхід до дослідження, передусім ми орієнтувалися на необхідність здійснення точної постановки проблеми із змістовної і формальної точок зору до поставлених завдань. Таким чином було відібрано загальноприйняті сучасні методи організації дослідження, багаторічне використання яких у практиці педагогіки, психології та фізичного виховання підтвердило їхню інформативність та надійність. Разом з тим, певна особливість цього вибору полягала в тому, що до переліку обраних методик дослідження входили також сучасні комп'ютеризовані методики, що тестують психофізіологічні якості й показники розвитку організму.

У дослідженні взяли участь студенти 1-3 курсів навчальних секцій фізичного виховання (основної медичної групи), які здобувають кваліфікацію вчителя музики та грають на клавішних або струнних музичних інструментах. Дисертаційне дослідження проводилося в три етапи з 2005 по 2009 рр. Багатетапність дослідження визначала формування кожного наступного етапу після закінчення попереднього.

Під час констатувального етапу педагогічного експерименту здійснено аналіз соматичного здоров'я, загальної фізичної підготовленості та спеціальної координаційної підготовленості студентів музично-педагогічних спеціальностей, вивчено їхні індивідуальні навчальні досягнення з дисциплін циклу професійної

та практичної підготовки.

У процесі дослідження здійснено аналіз питань особливостей музичної діяльності, основних вимог до педагогічної професії, психологічних та медико-біологічних аспектів формування успішного фахівця у науково-методичній літературі, а також експертне опитування спеціалістів з фахової підготовки майбутніх учителів музики, що дозволило визначити ряд факторів, які характеризують професійну готовність майбутнього фахівця як поліструктурну динамічну педагогічну систему та побудувати узагальнену модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики (рис. 1).

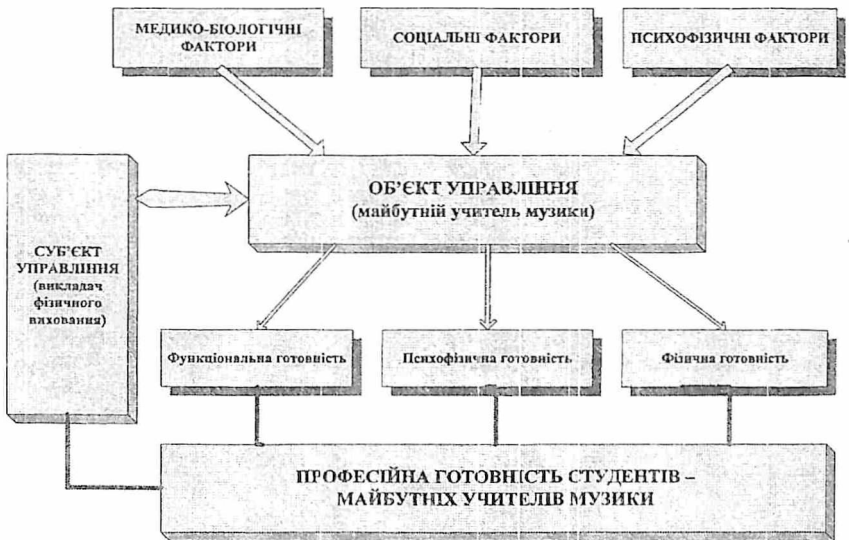

Рис. 1. Модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики

На об'єкт управління (майбутнього вчителя музики) в процесі всього періоду навчання у вищому закладі освіти здійснює безпосередній вплив ряд незалежних один від одного факторів, а саме: медико-біологічних (спосіб життя, рухова активність, наявність чи відсутність професійних захворювань або порушень, функціональний стан організму), соціальних (умови життя й мотивація), психофізичних (фізичний розвиток, загальна фізична підготовка та професійно-прикладна фізична підготовка). Суб'єкт управління (викладач фізичного виховання) за допомогою системи заходів забезпечує цілеспрямований адекватний вплив на процес формування професійної

готовності майбутнього фахівця (фізичну, психофізичну та функціональну її сторони), раціонально керує компонентами підготовки, грамотно розставляючи пріоритети та здійснюючи прогнозування успіху в досягненні бажаного результату.

З метою виявлення соціального статусу майбутніх учителів музики, їхніх інтересів та мотиваційних прагнень, самооцінки фізичного стану, визначення суб'єктивних характеристик впливу професійної діяльності на організм та основних вимог до організації фізкультурно-спортивної роботи зі студентською молоддю проведено анкетування, в результаті якого встановлено, що понад 84% студентської молоді веде відносно здоровий образ життя; близько третини (32%) до вступу в університет займалося спортом; окрім відвідування обов'язкових занять з фізичного виховання 46% студентів самостійно займається фізичними вправами, зокрема ранковою гігієнічною гімнастикою, оздоровчим бігом тощо. Головними причинами відвідування обов'язкових занять з фізичного виховання є бажання успішно скласти залік і отримати позитивну оцінку (66%), прагнення підвищити рівень фізичної підготовленості (42%), розуміння позитивного впливу фізичних вправ на організм (57%). Щодо фізкультурно-спортивних інтересів студентів, то перевагу віддано плаванню (30%), ритмічній гімнастиці (33%) та спортивним іграм (33%).

Аналіз соматичного здоров'я студентської молоді за методикою Г.М. Апанасенка та загальної фізичної підготовленості за допомогою Державних тестів і нормативів доводить, що більшість студентів 1-3 курсів музично-педагогічних спеціальностей має їхні рівні в межах від низького до середнього. Близько половини юнаків має рівень соматичного здоров'я нижче середнього (48%), осіб з низьким рівнем - 8%, з середнім рівнем - 40%, рівень вище середнього має лише 4% молоді. Серед студентів нами не виявлено осіб з високим рівнем соматичного здоров'я. Більше половини дівчат має рівень здоров'я нижче середнього (52%), тоді як у 16% студенток низький стан соматичного здоров'я. Дівчат, що мають середній рівень здоров'я, - 28%, студенток з рівнем соматичного здоров'я вище середнього - 4%. Високого рівня соматичного здоров'я у досліджуваних студенток не виявлено.

Студентів, які мають рівень розвитку рухових якостей вище середнього, виявлено 16%, середній рівень - у 36% досліджуваних, кількість юнаків з рівнем розвитку фізичних якостей нижче середнього - 44%. Осіб з низьким рівнем фізичної підготовленості - 4%, а таких, що мають високий рівень фізичної підготовленості, не виявлено. Так, загалом рівень фізичної підготовленості дівчат вищий, ніж у юнаків: 12% студенток має рівень розвитку фізичних якостей вище середнього, 51% має середній рівень, кількість дівчат з рівнем фізичної підготовленості нижче середнього та низьким - відповідно 32% та 5%.

Експертне опитування серед професорсько-викладацького складу Інституту мистецтв НПУ імені М.П. Драгоманова показало, що з усієї сукупності музичних навичок у діяльності вчителя музики найважливішими є гра на музичному інструменті, диригування та спів, причому навчання двом першим

приділяється найбільша увага.

Аналіз залежності успішного оволодіння навичками майбутньої професійної діяльності вчителів музики від рівня розвитку координаційних здібностей дозволив побудувати структуру комплексної координаційної підготовленості студентів музично-педагогічних спеціальностей відповідно до статі та музичної спеціалізації. Так, структура комплексної координаційної підготовленості юнаків-клавішників (фортепіано, піаніно, акордеон, баян) включає 9 показників: швидкість простої та складної рухових реакцій, частоту рухів верхніх кінцівок, статичну рівновагу, вестибулярну стійкість, здатність до часової орієнтації, швидкість переробки зорової інформації, інтенсивність уваги та пам'ять. До структури комплексної координаційної підготовленості студенток-клавішниць (фортепіано, піаніно, акордеон, баян) входить 10 показників: швидкість простої та складної реакцій, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, відчуття зусиль, часова орієнтація, швидкість переробки зорової інформації, інтенсивність уваги та пам'ять. До структури комплексної координаційної підготовленості студентів-струнників (бандура, гітара, скрипка) входить 7 показників: швидкість простої та складної сенсомоторних реакцій, статична рівновага, вестибулярна стійкість, часова орієнтація, диференціювання відстані та пам'ять. Структура комплексної координаційної підготовленості студенток-струнниць (бандура, гітара, скрипка) включає 9 показників: швидкість простої рухової реакції, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, відчуття зусиль, диференціювання відстані швидкість переробки зорової інформації, інтенсивність уваги та пам'ять.

При розробці методики навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики враховувалася низка важливих факторів, які визначали диференційований підхід, а саме: стать, мотиваційні прагнення (фізкультурно-спортивні інтереси, бажання займатися фізичними вправами), спеціалізація студентів (клас музичного інструменту), які визначали алгоритм побудови самої методики, підбір засобів фізичного виховання за складністю, параметрами навантаження та методів їхнього застосування (рис. 2).

Відповідно до цих чинників здійснювалося планування компонентів фізичного навантаження за наступними показниками: різновидом і характером вправ координаційної спрямованості для розвитку професійно важливих рухових якостей та характеристик психіки, обсягом та інтенсивністю, тривалістю відпочинку, кількістю та чергуванням, способом (методом) їхнього виконання тощо.

Важливим при підборі вправ координаційної підготовки було виключення з арсеналу засобів таких, що негативно впливають на частоту рухів, рухливість суглобів кистей, можуть спричинити травми пальців рук, знизити їх чутливість, наприклад: виси та упори на кільцях, перекладні, брусах, штовхання ядра, метання на дальність, елементи волейболу, важкої атлетики тощо.

У підготовчій частині заняття з фізичного виховання, під час ранкової

Рис. 2. Алгоритм побудови методики навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики

гімнастики або самостійних занять у режимі дня студентами використовувалися комплекси загальнорозвиваючих вправ координаційної спрямованості в русі та на місці, без предметів та з предметами, починаючи від м'язів шиї та закінчуючи м'язами гомілок і ступнів.

При проведенні комплексів планувалося не менше 12 вправ, спрямованих на розвиток одного чи декількох різновидів координаційних здібностей. Підібрані вправи були локального, регіонального та глобального характеру і виконувалися під рахунок або музичний супровід. Комплекс вправ тривав до 15 хв з використанням різновидів пересувань, вправ у русі та на місці. Відпочинок між серіями вправ планувався оптимальним для запобігання появи координаційних порушень або до відновлення пульсу до 100 уд/хв. Щотижня частково або повністю змінювалися послідовність вправ, умови їхнього виконання, вихідні положення тощо для попередження запам'ятовування та постійного збереження уваги. Для юнаків у комплекс включалися силові вправи з чергуванням вправ на розслаблення м'язів, для дівчат застосовувалися вправи з ритмічної гімнастики під музичний супровід. При використанні музичного супроводу періодично змінювали композиції, поступово ускладнюючи їх.

В основній частині занять з фізичного виховання майбутніх учителів музики використовувалися вправи з легкої атлетики: бігові та стрибкові вправи (біг зі зміною напрямку за сигналом, біг з перешкодами, біг на заданій відстанції, стрибки з заданою величиною зусиль тощо), спортивні та рухливі ігри, різноманітні естафети, вправи балістичного характеру, як наприклад, метання

м'яча в ціль (окрім метань на дальність та штовхання ядра, які негативно впливають на рухливість променево-зап'ясних суглобів).

При виборі рухливих та спортивних ігор слід керуватися недопущенням травматизму, тому в якості засобів координаційної підготовки використовувалися елементи баскетболу, міні-футболу, гандболу, настільного тенісу, бадмінтону (окрім волейболу, оскільки існує найбільша ймовірність травмування пальців рук) та рухливі ігри відповідної спрямованості, а також застосовувалися вправи, що вимагають швидкості виконання й кмітливості. Наприклад, за допомогою баскетболу розвивалася точність просторових, часових, кінестетичних, просторово-часових, просторово-кінестетичних параметрів рухів, уміння миттєвого адекватного реагування на зміну ситуації або подразник, удосконалювалися увага та рухова пам'ять.

За допомогою гімнастичних та акробатичних вправ здійснювався вплив на покращання координації рухів, рівноваги та вестибулярної стійкості, просторової орієнтації студентів. На заняттях з майбутніми вчителями музики застосовувалися перекиди вперед та назад, стійки на лопатках, на голові та руках, перевороти боком та різноманітні їх комбінації. Для дівчат використовувалися елементи художньої гімнастики: вправи з предметами для розвитку дрібної моторики та просторово-кінестетичної орієнтації, вправи на гімнастичній колоді: різновиди ходьби, повороти на 90° й 180° на носках та у напівприсіді, комбінації з цих елементів. Єдиними забороненими при виборі гімнастичних вправ були виси та упори, оскільки вони негативно впливають на частоту рухів верхніх кінцівок і знижують їхню чутливість. Між видами рухової діяльності та в заключній частині заняття використовувалися вправи на розслаблення м'язів та запобігання їхнього надмірного напруження.

Застосування ритмічних і танцювальних вправ під музичний супровід, особливо на заняттях з дівчатами, сприяло не тільки ритмічному вихованню, але й емоційному забарвленню занять. За належних погодних умов надавалася перевага заняттям на свіжому повітрі.

Складність рухових дій коливалася в межах 40% - 70% від максимально допустимого рівня, перевищення якого не дозволяє чітко виконувати поставлене завдання: зберігати рівновагу, відтворювати часові, просторові та кінестетичні параметри рухів.

При плануванні навантажень дотримувалися наступних параметрів:

- 1) орієнтовний час безперервної роботи в межах 15-30 с у пульсовому режимі до 140 уд/хв, тривалість окремої вправи до 120 с або до появи втоми;
- 2) тривалість відпочинку між серіями вправ 1-2 хв для попередження втоми та координаційних порушень, з фізіологічної точки зору – до відновлення пульсу до 100 уд/хв;
- 3) під час відпочинку в окремих випадках, а також у заключній частині заняття слід планувати вправи на розслаблення та розтягнення м'язів.

Вивчення взаємозв'язку успішності формування професійно значущих умінь і навичок студентів з рівнем їх спеціальної координаційної підготовленості

дозволило визначити зміст диференційованої методики залежно від статі та музичної спеціалізації. Такий підхід, поряд з урахуванням мотиваційних прагнень, сприяв реалізації індивідуального підходу у фізичному вихованні студентської молоді.

Серед засобів координаційної підготовки юнаків–клавішників особливе значення мають вправи на розвиток швидкості складних рухових реакцій, частоти рухів, вестибулярної стійкості та рівноваги, часової орієнтації, уваги та пам'яті. Також до змісту занять включалися вправи для розслаблення м'язів, на загальну координацію тіла та почуття ритму.

При розробці методики координаційної підготовки дівчат–клавішниць найперше враховувалося обов'язкове використання вправ, спрямованих на розвиток швидкості складних рухових реакцій, частоти рухів, часової та кінестетичної орієнтації, вестибулярної стійкості та рівноваги, уваги та пам'яті. Їх необхідно чергувати з вправами для довільного розслаблення м'язів та загальну координацію тіла.

До арсеналу вправ координаційної підготовки юнаків–струнників включалися вправи на відтворення часових та просторових характеристик рухів, вправи на розвиток швидкості складних рухових реакцій, рівноваги та вестибулярної стійкості, уваги та пам'яті.

На заняттях вправами координаційного характеру з дівчатами–струнницями найбільшу увагу приділяли розвитку швидкості складних рухових реакцій, частоти рухів, просторової та кінестетичної орієнтації, вестибулярної стійкості та рівноваги, уваги та пам'яті.

Підвищення ефективності процесу психофізичної підготовки, яка більшою мірою реалізується за допомогою спеціальної координаційної підготовки, можливе при дотриманні наступних педагогічних умов: раціонального планування навчального матеріалу з фізичного виховання шляхом включення вправ координаційної спрямованості; реалізації індивідуального підходу шляхом диференціації студентів за певними ознаками; грамотної організації фізичного виховання в цілому та окремих занять в системі; комплексного підходу до діагностики, вдосконалення координаційних здібностей та контролю за рівнем їхнього прояву, що передбачає розробку робочих програм з фізичного виховання, які містять спеціалізовані методики та наявності педагогічної системи контролю.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна перевірка ефективності методики навчання вправ координаційної спрямованості в процесі фізичного виховання студентської молоді» подано характеристику структури та змісту програми з дисципліни «Фізичне виховання» майбутніх учителів музики, системи педагогічного контролю за виконанням завдань навчальних модулів та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів з даної дисципліни, описано формувальний етап педагогічного експерименту.

Програма з фізичного виховання майбутніх учителів музики побудована за кредитно-модульною технологією та містить 7 навчальних модулів за

семестрами навчання, а також систему педагогічного контролю. Кожний модуль містить такі змістові модулі: теоретична підготовка, загальна фізична підготовка, професійно-прикладна фізична підготовка, методична підготовка.

Зміст навчального матеріалу враховує мотиваційні прагнення студентів, професійно-прикладний характер засобів педагогічного впливу, не виключаючи при цьому оздоровчу спрямованість фізичного виховання.

Для оцінювання успішності студентів з дисципліни «Фізичне виховання» використовуються поточний та підсумковий види контролю. Для контролю за виконанням завдань змістових модулів проводилася систематична перевірка розуміння та запам'ятовування навчального матеріалу, оволодіння методикою навчання вправ координаційної спрямованості, складання комплексу та самостійного його проведення, складання нормативів оцінювання загальної та спеціальної рухової підготовленості.

Поточний контроль індивідуальних навчальних досягнень з дисципліни «Фізичне виховання» студентів музично-педагогічних спеціальностей здійснюється за виконанням завдань навчального модулю. Щосеместру за рейтинговою системою відбувається оцінювання у балах спеціальних теоретичних знань, рівня методичної підготовленості, рівнів загальної фізичної та комплексної координаційної підготовленості. Поточний контроль успішності може передбачатися у формі заліку у встановлених навчальним планом семестрах. При визначенні рейтингу студентів враховується їх відвідуваність на заняттях як фактор активності й систематичності роботи. В окремих випадках можливе врахування участі в університетських спортивних змаганнях з видів спорту як додатковий засіб заохочення студентської молоді.

Набір балів за 100-бальною шкалою оцінювання визначає щосеместровий рейтинг студента та індивідуальний рівень навчальних досягнень з кожного навчального модуля дисципліни «Фізичне виховання». При цьому студент може отримати за виконання завдань змістовних модулів 60 балів, за активність та систематичність роботи – 40 балів. (табл. 1).

Підсумковий контроль здійснюється за результатами 7 поточних контролів за семестрами навчання, його метою є підвищення рейтингової оцінки. Результат підсумкового контролю вноситься до диплому про базову вищу освіту. Підсумкова оцінка визначається шляхом обчислення середньої арифметичної результатів поточного контролю.

Оцінювання теоретичних знань відбувається за спеціально розробленими тестовими завданнями, методичних – за вмінням самостійного розроблення й проведення комплексу вправ координаційної спрямованості, фізичної підготовленості – за допомогою Державних тестів і нормативів. Для контролю за виконанням завдань спеціальної координаційної підготовки майбутніх учителів музики нами розроблено навчальні норми для оцінювання рівня розвитку координаційних здібностей.

До диференційованих оціночних таблиць комплексної координаційної підготовленості в залежності від статі та музичної спеціалізації студентів

Таблиця 1

Структура поточного контролю індивідуальних навчальних досягнень студентів музично-педагогічних спеціальностей з дисципліни «Фізичне виховання»

Етап підготовки / модуль	№ змістового модуля	Назва змістового модуля	Кількість балів
N семестр МОДУЛЬ N	1	Теоретична підготовка	10
	2	Методична підготовка	10
	3	Загальна фізична підготовка	20
	4	Професійно-прикладна фізична підготовка	20
		Активність і систематичність роботи*	40
	Разом		100

* Примітка: участь у загальноуніверситетських спортивних змаганнях передбачає додаткову кількість балів для підвищення рейтингової оцінки студента.

увійшли наступні показники: швидкість простої та складної сенсомоторних реакцій, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, відчуття зусиль, часова орієнтація, диференціація відстані, швидкість переробки зорової інформації та інтенсивність уваги.

За допомогою розроблених оціночних норм викладач фізичного виховання має змогу отримати інформацію про рівень комплексної координаційної підготовленості студентів-майбутніх учителів музики залежно від статі та музичної спеціалізації, яка виражається якісно та кількісно за сумою балів. Таким чином здійснюється оцінювання індивідуальних навчальних досягнень студентів за виконання завдань модулю «Професійно-прикладна фізична підготовка».

Аналіз динаміки функціональних показників та фізичної підготовленості студентів музично-педагогічних спеціальностей у результаті педагогічного експерименту доводить, що впроваджена експериментальна методика не погіршує показників здоров'я та рівня розвитку рухових якостей майбутніх учителів музики.

У результаті застосування методики навчання вправ координаційної спрямованості у процес фізичного виховання студентів музично-педагогічних спеціальностей відмічено позитивну динаміку рівня спеціальної координаційної підготовленості. Так, приріст показників статичної рівноваги студентів експериментальної групи складає 18,6% у юнаків та 8,1% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи - відповідно 2,1% та 2,7% ($p > 0,05$); приріст показників вестибулярної стійкості студентів експериментальної групи складає 10,7% у юнаків та 28,8% у дівчат ($p < 0,05$), у контрольній групі - відповідно 1,8% та 0,02% ($p > 0,05$); приріст показників точності диференціації м'язових

зусиль студентів експериментальної групи складає 11,5% у юнаків та 14,7% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи – відповідно 3,6% та -5,4% ($p > 0,05$). Що стосується покращання часових параметрів рухів, то в експериментальній групі воно становить 13,3% у юнаків та 14,3% у дівчат ($p < 0,05$), у студентів контрольної групи - відповідно 0,04% ($p > 0,05$) та 8,3% ($p < 0,05$); приріст показників просторової орієнтації студентів експериментальної групи складає 10% у юнаків та 14,3% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи – відповідно -20% ($p > 0,05$) та 12,5% ($p < 0,05$). Крім того, у студенток музично-педагогічних спеціальностей експериментальної групи достовірно підвищилися показники частоти рухів верхніх кінцівок (6,8% при $p < 0,05$), тоді як зміни контрольної групи не достовірні (0,02% при $p > 0,05$).

Результати досліджень дозволяють говорити про те, що застосування методики навчання вправ координаційної спрямованості на заняттях з фізичного виховання значно підвищило ефективність формування професійно значущих умінь та навичок студентів музично-педагогічних спеціальностей. Так, аналіз навчальних досягнень майбутніх учителів музики з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки показав, що у юнаків експериментальної групи рівень професійної успішності збільшився на 9,2%, а у дівчат - на 6,3% ($p < 0,05$), тоді як у студентів контрольної групи відповідно 3,8% та 3,4% ($p > 0,05$).

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення й запропоновано новий підхід до розв'язання питання щодо формування професійно значущих умінь та навичок на основі навчання вправ координаційної спрямованості під час занять фізичними вправами студентів музично-педагогічних спеціальностей.

Результати проведеного теоретичного й експериментального дослідження підтвердили правомірність провідних положень, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання наступних висновків:

1. Теоретико-методологічний аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури дозволив встановити, що специфіка професійної діяльності майбутніх учителів музики висуває особливі вимоги до розвитку рухових якостей студентської молоді, зокрема, певних координаційних здібностей та характеристик психіки, які формують структуру професійних рухів і здійснюють безпосередній вплив на успішність фахової підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей. Недостатня кількість наукових досліджень, спрямованих на визначення взаємозв'язку координаційних здібностей з професійно значущими уміннями й навичками майбутніх учителів музики, та з питань особливостей їх координаційної підготовки суттєво знижує ефективність формування професійно важливих умінь та навичок студентів музично-педагогічних спеціальностей у процесі фізичного виховання.

2. Вивчення структури та закономірностей формування професійного становлення фахівців у дослідженнях провідних учених та аналіз особливостей

навчання і професійної діяльності майбутніх учителів музики дали підстави для побудови моделі педагогічної системи управління професійною готовністю студентів музично-педагогічних спеціальностей, де показані фактори, які певною мірою впливають на покращання навчальних досягнень. Так, на об'єкт управління (майбутнього вчителя музики) в процесі всього періоду навчання у вищому закладі освіти здійснює безпосередній вплив ряд незалежних один від одного факторів, а саме: медико-біологічні (рівень здоров'я, спосіб життя, рухова активність, наявність чи відсутність професійних захворювань або порушень), соціальні (умови життя й мотивація), психофізичні (фізичний розвиток, загальна фізична підготовка та спеціалізована психофізична підготовка). При цьому через суб'єкт управління (викладача фізичного виховання) за допомогою спеціальної системи педагогічних заходів забезпечується цілеспрямований адекватний вплив на процес формування професійної готовності, а саме фізичну, психофізичну та функціональну її сторони, раціонально відбувається управління компонентами підготовки, грамотно розставляються пріоритети та здійснюється прогнозування успіху в досягненні бажаного результату.

3. У результаті констатувального етапу експерименту, який включав вивчення стану здоров'я та загальної фізичної підготовленості майбутніх учителів музики, визначено та підтверджено існуючі дані про те, що рівень соматичного здоров'я та рухова підготовленість студентів вищих навчальних закладів знаходяться в межах від низького до середнього. Зокрема, студентів обох статей з низьким, нижче середнього та середнім рівнями соматичного здоров'я по 96%, тоді як юнаків та дівчат з рівнем здоров'я вище середнього всього по 4%, а з високим рівнем здоров'я нами не знайдено. Щодо стосується фізичної підготовленості, то 84% юнаків має її рівень в межах від низького до середнього, 16% має рівень розвитку рухових якостей вище середнього, а студентів з високим рівнем фізичної підготовленості нами не виявлено. Рівень розвитку фізичних якостей в межах від низького до середнього має 88% дівчат, студенток з рівнем фізичної підготовленості вище середнього - 12%, а дівчат з високим рівнем розвитку рухових якостей не виявлено.

4. За допомогою дослідження професійно важливих психофізичних якостей та взаємозв'язку їх розвитку з рівнем навчальних досягнень з фахових дисциплін визначено структуру комплексної координаційної підготовленості студентів музично-педагогічних спеціальностей відповідно до статі та музичної спеціалізації. Так, професійно значущими показниками юнаків для клавішних інструментів є швидкість простої та складної рухові реакції, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, часова орієнтація, швидкість переробки зорової інформації, інтенсивність уваги та пам'ять ($p < 0,05$); дівчат для клавішних інструментів - швидкість простої та складної реакцій, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, відчуття зусиль, часова орієнтація, швидкість переробки зорової інформації, інтенсивність уваги та пам'ять ($p < 0,05$). Щодо стосується струнних

інструментів, то інформативними показниками, які сприяють формуванню професійно важливих умінь та навичок юнаків є швидкість простої та складної сенсомоторних реакцій, статична рівновага, вестибулярна стійкість, часова орієнтація, диференціювання відстані та пам'ять ($p < 0,05$); дівчат - швидкість простої рухової реакції, частота рухів верхніх кінцівок, статична рівновага, вестибулярна стійкість, відчуття зусиль, диференціювання відстані, швидкість переробки зорової інформації, інтенсивності уваги та пам'ять ($p < 0,05$).

5. У дослідженні розроблена, теоретично обґрунтована та експериментально апробована диференційована методика навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики з урахуванням професійно значущих навичок. Підвищення ефективності процесу психофізичної підготовки, який більшою мірою реалізується в процесі спеціальної координаційної підготовки, можливе при дотриманні наступних педагогічних умов: раціонального планування навчального матеріалу з фізичного виховання шляхом включення вправ координаційної спрямованості; реалізації індивідуального підходу шляхом диференціації студентів за певними ознаками; грамотної організації фізичного виховання в цілому та окремих занять в системі; комплексного підходу до діагностики, вдосконалення координаційних здібностей і контролю за рівнем їх прояву, що передбачає розробку робочих програм з фізичного виховання, які містять спеціалізовані методики, наявність педагогічної системи їх оцінювання.

Дослідженням визначено критерії оцінювання рівня спеціальної координаційної підготовленості майбутніх учителів музики й на цій основі створено структуру модульно-рейтингового контролю навчальних досягнень студентів музично-педагогічних спеціальностей з дисципліни «Фізичне виховання».

6. Результати досліджень рівня здоров'я та тестування фізичних якостей студентів музично-педагогічних спеціальностей після педагогічного експерименту доводять, що впроваджена експериментальна методика не погіршує показників соматичного здоров'я та рівня фізичної підготовленості майбутніх учителів музики. При цьому ефективність впровадженої методики у процес фізичного виховання виявилася в позитивній динаміці рівня спеціальної координаційної підготовленості. Так, приріст показників статичної рівноваги студентів експериментальної групи складає 18,6% у юнаків та 8,1% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи - відповідно 2,1% та 2,7% ($p > 0,05$); приріст показників вестибулярної стійкості студентів експериментальної групи складає 10,7% у юнаків та 28,8% у дівчат ($p < 0,05$), у контрольній групі - відповідно 1,8% та 0,02% ($p > 0,05$); приріст показників точності диференціації м'язових зусиль студентів експериментальної групи складає 11,5% у юнаків та 14,7% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи - відповідно 3,6% та -5,4% ($p > 0,05$). Що стосується покращання часових параметрів рухів, то в експериментальній групі воно становить 13,3% у юнаків та 14,3% у дівчат ($p < 0,05$), у студентів контрольної групи - відповідно 0,04% ($p > 0,05$) та 8,3% ($p < 0,05$); приріст

показників просторової орієнтації студентів експериментальної групи складає 10% у юнаків та 14,3% у дівчат ($p < 0,05$), тоді як контрольної групи -- відповідно - 20% ($p > 0,05$) та 12,5% ($p < 0,05$). Крім того, у студенток музично-педагогічних спеціальностей експериментальної групи достовірно підвищилися показники частоти рухів верхніх кінцівок (6,8% при $p < 0,05$), тоді як зміни контрольної групи не достовірні (0,02% при $p > 0,05$).

7. Удосконалення навчально-виховного процесу з фізичного виховання створює нові можливості для покращання фахової підготовки студентів музично-педагогічних спеціальностей. При цьому результати досліджень дозволяють говорити про те, що застосування методики навчання вправ координаційної спрямованості на заняттях з фізичного виховання значно підвищило ефективність формування професійно значущих умінь та навичок студентів музично-педагогічних спеціальностей. Так, аналіз навчальних досягнень майбутніх учителів музики з дисциплін циклу професійної та практичної підготовки показав, що у юнаків експериментальних груп рівень професійної успішності збільшився на 9,2%, а у дівчат - на 6,3% ($p < 0,05$), тоді як у студентів контрольної групи відповідно 3,8% та 3,4% ($p > 0,05$).

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів удосконалення професійно важливих умінь і навичок студентської молоді на заняттях з фізичного виховання. Воно розкриває перспективи для подальшого пошуку шляхів підвищення успішності професійної підготовки майбутніх учителів музики з відхиленнями у стані здоров'я.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ РОБІТ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕТАЦІЇ

1. Дьоміна Ж. Г. Модель педагогічної системи управління професійно-прикладною підготовкою студентів музичних спеціальностей / Ж. Г. Дьоміна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту : наук. монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2007. - № 12. – С. 60 - 63.
2. Дьоміна Ж. Г. До питання про педагогічне управління професійним удосконаленням студентів музичних спеціальностей в процесі фізичного виховання / Ж. Г. Дьоміна // Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту школярів та студентів України : матеріали VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2008. – С. 32 - 37.
3. Дьоміна Ж. Г. Критерії оцінювання успішності майбутніх вчителів музики з дисципліни «Фізичне виховання» у вищих закладах освіти / Ж. Г. Дьоміна // Педагогіка, психологія та медико-біологічні основи фізичного виховання і спорту : наук. монографія за ред. проф. Єрмакова С. С. – Харків : ХДАДМ (ХХІІІ), 2010. - № 1. - С. 47 - 50.
4. Дьоміна Ж. Г. Програмний підхід до технології побудови занять з фізичного виховання студентів музичних спеціальностей / Ж. Г. Дьоміна // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 5 : педагогічні науки: реалії

- та перспективи. – Випуск 14 : збірник наук. праць / за ред. О. В. Тимошенка. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 78 - 82.
5. Дьоміна Ж. Г. Структура програми професійно-прикладної фізичної підготовки майбутніх вчителів музики / Ж. Г. Дьоміна // Вісник Чернігівського ДПУ імені Т.Г. Шевченка. Серія № 15 : педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. – Випуск 64 : збірник наук. праць. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – С. 393 - 395.

АНОТАЦІЇ

Дьоміна Ж.Г. Методика навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики у процесі фізичного виховання. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я) – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. - Київ, 2010.

Дисертація присвячена актуальній проблемі фізичного виховання студентської молоді вищих навчальних закладів з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності. Вивчено основні вимоги до психофізіологічних характеристик розвитку організму майбутніх учителів музики, які беруть участь у формуванні професійно значущих умінь та навичок. Побудовано модель педагогічної системи управління професійною готовністю майбутніх учителів музики. Визначено структуру комплексної координаційної підготовленості студентів музично-педагогічних спеціальностей відповідно до статі та музичної спеціалізації. Теоретично обґрунтована, розроблена та експериментально апробована диференційована методика навчання вправ координаційної спрямованості майбутніх учителів музики, а також визначено педагогічні умови підвищення ефективності процесу психофізичної підготовки студентів. Розроблено критерії оцінювання рівня спеціальної координаційної підготовленості майбутніх учителів музики й на цій основі створено структуру модульно-рейтингового контролю індивідуальних навчальних досягнень студентів музично-педагогічних спеціальностей з дисципліни «Фізичне виховання».

Ключові слова: методика навчання, професійно-прикладна фізична підготовка, координаційні здібності, майбутні вчителі музики, професійна готовність, професійна діяльність, професійно значущі навички, навчальні досягнення.

Дємина Ж.Г. Методика обучения упражнениям координационной направленности будущих учителей музыки в процессе физического воспитания. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика обучения (физическая культура,

основы здоровья) – Национальный педагогический университет имени М.П. Драгоманова. - Киев, 2010.

Диссертация посвящена актуальной проблеме физического воспитания студенческой молодежи высших учебных заведений с учетом особенностей будущей профессиональной деятельности.

Изучены основные требования к физическим и психофизиологическим характеристикам развития организма студентов музыкально-педагогических специальностей, участвующим в формировании профессионально значимых умений и навыков для овладения профессией учителя музыки.

Обоснована зависимость успешного выполнения профессиональных движений музыкантов от определенных качеств моторики, психики и деятельности сенсорных систем их организма.

Установлены уровни соматического здоровья и общей физической подготовленности будущих учителей музыки, а также изучен уровень развития у них специальных психофизических качеств, которые играют основную роль в овладении профессиональными движениями.

Построена схема физиологического механизма управления отдельным двигательным актом исполнительской деятельности музыкантов. Определена степень взаимосвязи успешности формирования профессиональных умений и навыков будущих учителей музыки с отдельными координационными способностями и качествами психики. На этой основе сформирована структура комплексной координационной подготовленности студенческой молодежи в зависимости от пола и музыкальной специализации.

Построена модель педагогической системы управления профессиональной готовностью будущих учителей музыки, где показано влияние отдельных факторов на профессионализм студентов, в частности медико-биологических, социальных и психофизических, и определена роль преподавателя как субъекта физического воспитания в процессе профессиональной подготовки студентов.

Теоретически обоснована, разработана и экспериментально апробирована дифференцированная методика обучения упражнениям координационной направленности будущих учителей музыки, которая состоит из комплексов упражнений и элементов избранных видов спорта для развития специальных видов координационных способностей и психических функций с учетом пола и музыкальной специализации. Особенностью организации занятий по физическому воспитанию студентов музыкально-педагогических специальностей является повышенное внимание к методической подготовке, направленной на формирование умений самостоятельного подбора координационных упражнений для самоусовершенствования, а также использования в будущей педагогической работе.

Определены педагогические условия повышения эффективности процесса психофизической подготовки студентов, которые включают рациональное планирование учебного материала по физическому воспитанию, реализацию индивидуального подхода путем дифференциации студентов по отдельным

показателям, грамотной организации физического воспитания в целом и отдельных занятий в системе, комплексный подход к диагностике, усовершенствования координационных способностей и контролю их уровня.

Разработаны критерии оценивания уровня специальной координационной подготовленности будущих учителей музыки в зависимости от пола и специализации. Создана структура модульно-рейтингового контроля индивидуальных учебных достижений студентов музыкально-педагогических специальностей по дисциплине «Физическое воспитание», которая включает определение уровней успешности усвоения учебного материала по следующим видам подготовки: теоретической, методической, общей физической и профессионально-прикладной, а также учитывает активность и систематичность их работы на занятиях.

Эффективность внедренной методики обучения упражнениям координационной направленности подтверждается положительной динамикой формирования профессиональных умений и навыков студентов, которая проявляется в улучшении индивидуальных учебных достижений будущих учителей музыки по дисциплинам цикла профессиональной и практической подготовки.

Ключевые слова: методика обучения, профессионально-прикладная физическая подготовка, координационные способности, будущие учителя музыки, профессиональная готовность, профессиональная деятельность, профессионально значимые навыки, учебные достижения.

Djomina J.H. Teaching method about coordinating direction's exercises of future teachers of music during physical education. - Manuscript.

Dissertation for getting degree of candidate of pedagogical sciences by such profession 13.00.02 as the theory and methodology of studding (physical training, basic of health). - National Pedagogical Dragomanov University. - Kyiv, 2010.

Dissertation is devoted to actual problem of physical education students of higher educational institution including peculiarities of future professional activity. It was studied the basic requirements for the physiological characteristics of the development of organism for future music teachers, which take part in forming meaningful professional skills. It was constructed a model educational system management of professional readiness of future teachers of music. It was determined the structure of the complex coordination preparedness of students of musical and educational specialties according to gender and musical specialization. Theoretically justified, designed and experimentally tested differential teaching method about coordinating direction's exercises of future teachers of music and also pedagogical conditions about rising of efficacy the process of psycho-physical preparation of students are defined. It was developed the criterions for evaluating the degree of special coordinate preparedness of future teachers of music and on this basis it was created a structure module-rating control individual academic achievements of students, musical and educational specialties of the discipline «Physical Education».

Key words: studding methods, professional-applied physical training, coordination skills, future teachers of music, professional commitment, professional activity, professionally relevant skills, educational achievements.

Підписано до друку 24.04 2010 р. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Наклад 100 прим. Зам. № 237
Віддруковано з оригіналів

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002
(044) 239-30-26

